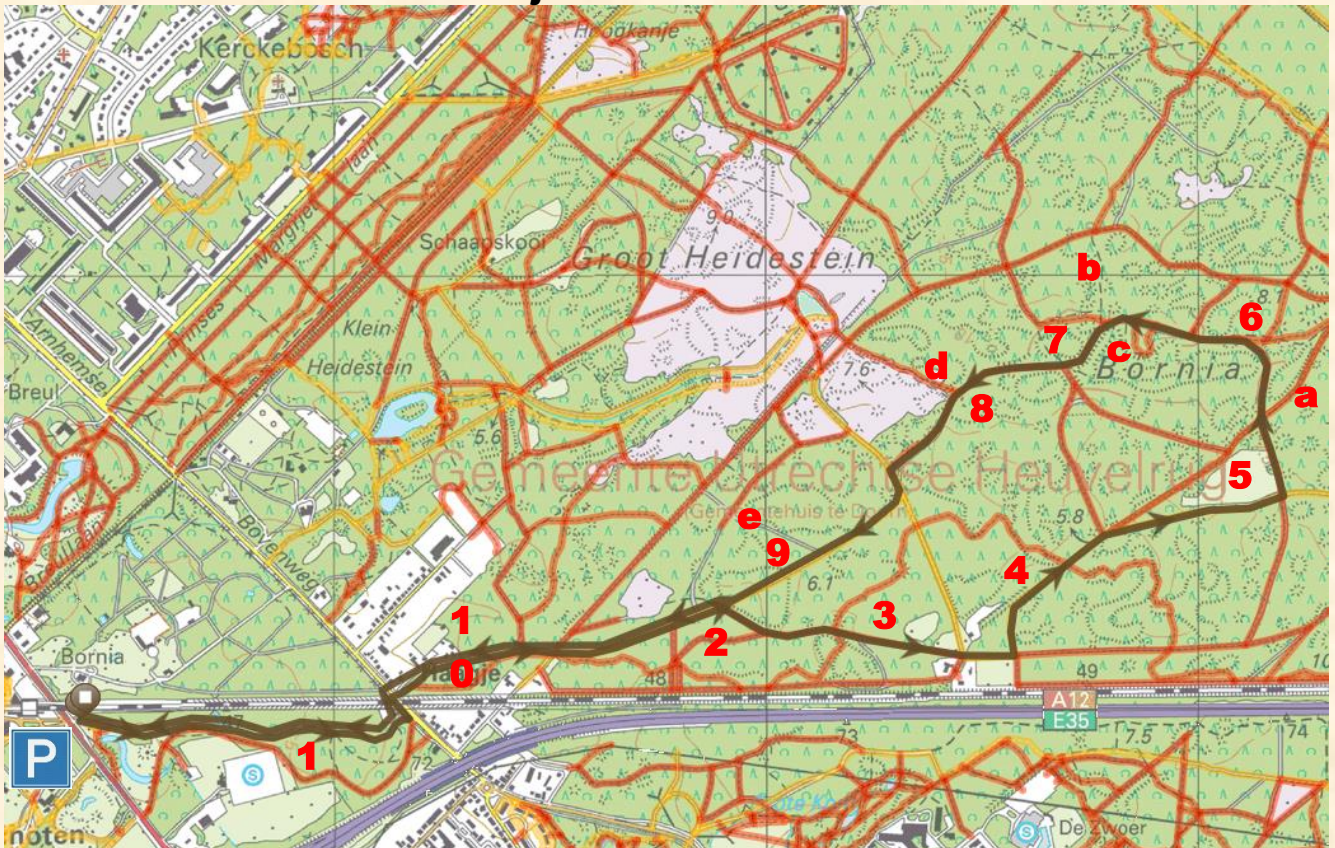

de Bosrijke duinen van Bornia

Route 6,8 km. Voor de GPS RouteYou versie, klik [hier](#).

1. Wie vanuit het station Driebergen-Zeist naar de bosrijke duinen van Bornia wil moet bij de spoorwegovergang eerst de drukke Hoofdstraat oversteken. Aan de andere kant brengt een (flauw)bochtig fietspad door het park Beerschoten-Willinkshof (oppassen voor wielrijders !) je dan naar de rand van het doelgebied. Het park was een van de buitens onderlangs de zuidwestflank van de Utrechtse Heuvelrug. In deze zone met buitens lag de grondwaterspiegel vrij dicht onder het maaiveld. Zowel loof- als naaldbomen wilden er dan ook goed groeien. Vooral in de lager gelegen delen van het park staan daardoor nu veel grote bomen. Het relatief vochtige dekzandmilieu onderlangs de Utrechtse Heuvelrug bleef de in historische tijd opgetreden verstuivingen vrijwel bespaard. We vinden in de zone met buitens dus ook niet het grillige reliëf dat bij die verstuivingen ontstond. Wel komen er natuurlijk ogende, bochtige waterpartijen en zachtglooiende heuvels voor. Deze danken hun ontstaan echter aan de esthetische behoeften van degenen, die de buitens bezaten. Vooral in de 19de eeuw groeide namelijk de waardering voor groene heuvel landschappen die zowel intimiteit als ruimtebelevingsmogelijkheden boden.

2. Aan het eind van het park Beerschoten-Willinkshof gaan we links de spoorwegovergang van de Arnhemsebovenweg over. Direct daarna kunnen we dan rechts het deel van het landgoed Bornia in, dat tegenwoordig eigendom is van de Stichting Het Utrechts Landschap. De flauwbochtige bosweg die dat mogelijk maakt kreeg in 1972 de naam van het landgoed, omdat de er lokaal bij gelegen woningen zo werden voorzien van een voor de hand liggend postadres. De beschreven route volgt een tijdlang die weg Bornia. Ter weerszijden van de weg is het terrein eerst nog vrijwel vlak. Geleidelijk aan zien we echter steeds meer kleine hoogteverschillen. Links valt intussen een open plek op. Hier bevindt zich een kleine terp, waarop vroeger een uitzichttoren stond.

Na de weg Bornia een kleine 800 meter te hebben afgelopen doemt voor ons een laag plateau op. Waarschijnlijk hebben we er van doen met een overstoven relict van de dekzandvormingen uit de laatste ijstijd, waarvan de naaste omgeving door winderosie werd verlaagd.

3. Vlak voor het plateautje slaan zowel wij als de weg Bornia rechtsaf. De route loopt dan ruim honderd meter onderlangs het klifje, dat de terreinverheffing omgeeft. Even verderop trekt links van het geopad een eenzaam koepelvormig duintje de aandacht. Onze weg vervolgend naderen we daarna de spoorlijn Utrecht-Arnhem en daarlangs lopende autosnelweg A 12. Bij een kruispunt staat er enige antieke bebouwing, waaronder een pand met gekleurde luiken. In de onmiddellijke omgeving van de buurtschap liggen relictten van een enclave agrarisch cultuurland.

4. Ongeveer honderd meter voorbij de buurtschap slaan we linksaf voor het volgen van een bosweg die spoedig schuin naar rechts knikt. Bij de knik van de weg zien we links een met houtgewas begroeid aarden walletje dat een stuk cultuurland markeerde. Het cultuurland reikte tot de steile flank van een iets verderop de aandacht trekkende, vrij hoog oprijzende windvorming.

5. Na het passeren van de markante hoogte komen we tamelijk snel bij een wegsplitsing, waar schuin rechtsaf wordt geslagen. Even later loopt de route dan langs een laag gelegen enclave grasland, die enkele deels beboste kleine plateauachtige terreinverheffinkjes omgeeft. De enclave is van betrekkelijk recente datum. Aan het eind van het perceel grasland gaan we op een kruispunt linksaf. We komen dan terecht op een pad dat ons naar een x-vormige kruising leidt.

a. Schuin rechts kunnen we er even een ommetje maken langs een plek waar het zand nog stuift. Bij deze "zandbak" wordt voor de terugkeer naar de hoofdroute linksaf geslagen. Vanuit een bochtig bospad zien we dan vooral rechts enkele vrij markante windvormingen met een steile helling uit nagenoeg vlak terrein oprijzen. Na enkele honderden meters brengt een linker zijpad ons vervolgens naar een T-kruising met de hoofdroute waar rechtsaf wordt geslagen.

6. Wie de hoofdroute op de X-kruising trouw bleef en rechtdoor liep ziet links spoedig een imposante duinformatie oprijzen. Aan de voet ervan draait het pad naar links om de vrijwel vlakke zone ten noorden van het opvallende geofenomeen te gaan volgen. Links zien we de duinformatie dan met een bochtig klif uit het vlakke terrein oprijzen. Het klif ontstond waarschijnlijk doordat een vitale vegetatie er het meeste aanstormende zand opving en tegenhield. Die vegetatie groeide dan op de laaggelegen vlakke waar we nu lopen. Wie goed kijkt ziet dat de grunderige (ijs)smeltwaterafzettingen er plaatselijk aan de oppervlakte liggen. Dit kan betekenen dat de vrij algemeen over de smeltwaterafzettingen uitgespreide grindarme dekzanden er ontbraken. Het is echter ook denkbaar dat de wind ze wegveegde en gebruikte voor de opbouw van de duinformaties rechts van de weg. Doorlopend zien we bij een bocht naar links een picknickbankje. Erachter rijst een fortachtige hoge windvorming op.

b. Via een doodlopend smal paadje is het mogelijk het bergje te beklimmen. We merken dan hoe steil de flanken ervan zijn en de kruin van het "fort" vooral aan de randen door de wind werd opgehoogd.

7. Bij het picknickbankje gaan we schuin linksaf. De wandelroute loopt dan tussen enkele duinformaties door. Even voorbij een bocht naar links komen we vervolgens op een driesprong. Bovendien gaat er links achter ons een smal paadje schuin naar boven.

c. Door het paadje enkele honderden meters te volgen en dan weer terug te keren naar de driesprong is het mogelijk de imposante duinformatie waar we onderlangs liepen beter te leren kennen. Naar rechts kijkend kunnen we dan genieten van uitzichten over de zuidelijk aangrenzende, lager gelegen bosgedeelten vanwaar het zand van de duinformatie door de wind werd aangevoerd.

8. Even voorbij de driesprong loopt de wandelroute bovenlangs een diepgelegen langgerekt vijvertje. Enkele honderden meters verderop knikt het wandelpad enkele tientallen graden naar links. We komen dan spoedig terecht op een plek waar rechts tussen de bomen een open terrein onze aandacht trekt. Aan de rand ervan staat op een heuvel een bankje, vanwaaruit we een groot deel van dat met gras en heide begroeide terrein kunnen overzien. Het is dan ook verleidelijk even een uitstapje naar het bankje te maken.

d. *Vanuit het open natuurterrein dringt er rechts van ons een dalachtige laagte het bos in. Hoogstwaarschijnlijk hebben we hier van doen met een door winderosie verlaagde zone, van waaruit stuifzand over de omgeving werd uitgespreid. Via een smal paadje kunnen we even een kijkje nemen in het bos aan de andere kant van het "dal". We zien er vrij hooggelegen terrein afwisselen met enkele andere min of meer dalachtige laagten.*

9. Na eventueel op het bankje te hebben gepauzeerd gaan we terug naar de eigenlijke wandelroute, waar rechtsaf wordt geslagen. Enkele honderden meters verderop komen we dan weer terecht in het gebied waar de verstuingen leidden tot het ontstaan van lage plateauachtige terreinverheffingen.

e. *Enkele ervan zijn alleen goed te zien als rechts even een zijpad wordt gevolgd.*

10. Voorbij het zijpad loopt de hoofdroute over het markante lage plateau waarmee eerder al vanuit de tegenovergestelde richting werd kennisgemaakt. Het lage plateau weer afdalend bereiken we het deel van de route waar dat het geval was. Door dit nu in de andere richting te volgen kunnen we weer snel terugkeren naar het station Driebergen-Zeist. De kwaliteiten van het monumentale park Beerschoten-Willinkshof worden dan nogmaals en vanuit een andere gezichtshoek beleefd.

Bij de wandeling leerden we het reliëf- en bosrijke landgoed Borna kennen als een gebied waar de wind een fijnzandige ondiepe ondergrond enkele eeuwen geleden een gevarieerde geomorfologische gesteldheid bezorgde en hoog opgaande houtopstanden thans weer vrij algemeen zijn. De belevingswaarde van het bosgebied bleek daarbij gunstig beïnvloed door de flauwbochtigheid van de wegen en paden, die het ontsluiten.

Toelichting

Het in deze brochure beschreven wandelgebied is een zowel bos- als reliëfrijk terrein ten noorden van Driebergen-Rijsenburg. Bij de opbouw en vormgeving van de ondiepe ondergrond hebben smeltwater en de wind een belangrijke rol gespeeld. Het smeltwater deed dit reeds ten tijde van de Scandinavische landijsbedekking, de wind pas in de tienduizend jaar achter ons liggende laatste ijstijd.

Het smeltwater zorgde voor een pakket grindrijke zanden, dat de wind enkele tienduizenden jaren geleden op de meeste plaatsen toedekte met een fijnzandige mantel, waarvan het oppervlak later waarschijnlijk een golvend reliëf kreeg.

Na de laatste ijstijd raakte het gebied begroeid met bos, dat later voornamelijk uit een associatie van eiken en berken zou bestaan. In historische tijd maakten de natuurlijke loofbossen door houtkap en begrazing echter meer en meer plaats voor steppe- en heidevegetaties.

Als gevolg van een sterke uitloging kreeg de bovengrond intussen een asgrouwe kleur, terwijl door de daaronder plaatsvindende ophoping van de weggespoelde bodembestanddelen onder meer humushoudende donkere banken werden gevormd. Aldus ontstond een tegenwoordig als haarpodzol bekend bodemtype, dat met name door het vocht vasthoudende vermogen van de erin aanwezige humus niet zo snel uitdroogde.

Sinds de Middeleeuwen kwam door herhaaldelijk afplaggen van de humushoudende bovengrond los zand aan de oppervlakte te liggen. Waar dit het geval was, gingen op droge plekken verstuivingen optreden, die met name op de hoger gelegen gronden bij Austerlitz plaatselijk tot in het begin de 20ste eeuw mogelijk bleven.

De later onder invloed van menselijke activiteiten opgetreden verstuivingen leidden tot het ontstaan van een tamelijk grillig reliëf, Daarbij werden de windzanden uit de laatste ijstijd op sommige plaatsen tot op de ondergrond van grindrijke ijssmeltwaterafzettingen weggeveegd en met name op relatief laag gelegen vochtige plekken opgehoogd. Aldus ontstonden soms min of meer plateauachtige hoogten en dalachtige laagten.

In de 19de eeuw werd het gebied van Bornia particulier grootgrondbezit. Een belangrijke eigenaar was de Utrechtse jurist J.J. Uitwerff Sterling, die het nog bestaande landhuis van Bornia liet bouwen en voor een systematische herbebossing van het destijds nogal zanderige gebied zorgde.
WO

Sinds 1981 is het overgrote deel van Bornia eigendom van de Stichting Het Utrechts Landschap.

Alle rechten met betrekking tot de tekst en het kaartmateriaal uit deze uitgave berusten bij stichting Telluris. Persoonlijk gebruik van de uitgave is toegestaan maar niet voor zakelijke en commerciële doeleinden tenzij dit schriftelijk met de rechthebbende(n) is overeen gekomen. Voor de foto's is de rechthebbende Stichting Geopark Heuvelrug i.o. of haar rechtsopvolger.